

ARCHEOLOGIE Werkzaamheden leveren mooie historische vondst Enkhuizen op

Westerpoort duikt op tussen de riolering

Het was een 'moetje', de vervanging van de riolering van de Paulus Potterstraat. In dit oude deel van de binnenstad van Enkhuizen leverde deze klus een mooie bijvangst op: de oude stadspoort met muur.

Tanja Koopen
tanja.koopen@mediahuis.nl

Enkhuizen ■ Dat de oude stadspoort en de muren ter verdediging van de stad op deze plek gelegen hebben rond de 16e eeuw, dat wist Oud Enkhuizen ook wel. Maar dat de stadspoort zo specifiek op deze locatie lag en er nog stevige fundamenten in de grond lagen is ook voor voorzitter Klaas Koerman van vereniging Oud Enkhuizen een verrassing. Als het aan hem ligt keren poort en muur terug in het straatpatroon.

Tijdens het werk van de mannen van Koper keken archeologen van Archeologie West-Friesland uiteraard mee. Zij weten dat een zo oud stuk Enkhuizen haar schatten doorgaans goed verborgen hield. En dat bleek toen zich een verdwenen stadspoort en delen van de bijbehorende stadsmuur gevonden werden. Tot 1600 was Enkhuizen kleiner dan nu. De grens van de stad lag langs de Paktuinen, Prinsenstraat, Paulus Potterstraat en het Spaans Leger. Hier stond dus ook een stadsmuur met verdedigingsstorens, die de stad moest beschermen in geval van een aanval van buitenaf. Buiten de stadsmuur lag een brede vestinggracht. Je kon Enkhuizen alleen binnenkomen via stadspoorten en waterpoorten.

Stadsuitbreiding

De stadsverdediging dateert van rond 1400. Pas omstreeks 1570 was het werk voltooid. In 1590 begon de grote stadsuitbreiding van Enkhuizen, waardoor de oude verdedigingswerken hun functie verloren. Rond 1600 zijn de stadsmuur en de meeste poorten en verdedigingsstorens afgebroken. Slechts de Drommedaris als stadspoort bleef behouden. Rond de stad werd een 'nieuw' modern verdedigingsstelsel, een aarden wal met bastions aangelegd, dat nog bestaat.

Op de plek waar de Streekweg ooit de stad binnenkwam stond de Westerpoort als voorganger van de huidige Koepoort, die uit de zeventiende eeuw dateert. In 1533 is een stenen Westerpoort gebouwd, daarvoor was sprake van een houten poort, zo blijkt uit de stadskroniek van Gerard Brandt. Tot nu toe was onbekend waar deze poort precies stond. De restanten zijn nu dus aan de noordkant van de Westerstraat, tegen de Paulus Potterstraat, gevonden.

De noordmuur van de poort be-

De mannen van Koper bekijken de houten fundering van de Westerpoort.

FOTO ARCHEOLOGIE WEST-FRIESLAND

“Hoe de stad er rond 1600 uitzag weten we, maar niet hoe de stadspoort eruit zag

vond zich onder de voorgevel van Westerstraat 158. De poort was ruim vijf meter breed. Onder de bakstenen muren bevond zich een houten fundering van eiken balken en palen van naaldhout.

Zware gebouwen

Een dergelijke roosterfundering werd bij zware gebouwen toegepast. Van de houten onderdelen zijn monsters genomen voor dendrochronologisch onderzoek. Met dit onderzoek kan op het jaar nauwkeurig worden bepaald wanneer het hout is gekapt, wat vervolgens een goed beeld geeft van het bouwjaar van de poort. Zo moet blijken of het bouwjaar 1533 inderdaad klopt.

Een bijzondere vondst is een com-

plete ijzeren hamer met houten steel van 30 cm lang, met tegen de achterkant van de hamerkop een bijl. Deze opvallende combinatie is niet eerder gevonden in West-Friesland. Uit oude boeken over ambachtswerk blijkt dat dit model hamer specifiek werd gebruikt door dakdekkers. Het stuk gereedschap komt uit een laag die waarschijnlijk samenhangt met de bouw van de stadspoort. De hamer is dus vermoedelijk gebruikt bij de bouw van het dak van de poort.

Op de hoek van de Paulus Potterstraat en het Spaans Leger zijn ook delen van de stadsmuur onderzocht. De muur van maar liefst 1,2 meter dik is aan de buitenzijde op de waterlijn bekleed met natuursteen. Dit was nodig om kapotvriezen van de bakstenen te voorkomen. In het verleden zijn op meerdere plekken in de stad stukjes van de stadsmuur gezien bij graafwerkzaamheden. Doordat de muur gedurende een lange periode is gebouwd, is de uitvoering op detailniveau steeds anders.

Sloot

Uit het onderzoek van Archeologie Westfriesland komen meer feiten naar voren. Zo lag in de Krugerstraat een gedempte sloot met beschouwing van hergebruikt scheepshout uit de zestiende eeuw. In de Westerstraat lag in de zestiende eeuw een smalle keienstraat. Het

loopniveau was lager dan nu.

Opmerkelijk is dat in de Westerstraat in de Middeleeuwen een sloot lag van vijf meter breed. Er was dus nog geen sprake van een brede straat, maar een sloot met een pad erlangs. Dit was nog onbekend, omdat niet eerder archeologisch onderzoek in de Westerstraat is gedaan.

Klaas Koerman is blij met de bevindingen uit het archeologisch onderzoek. „Hoe de stad er rond 1600 uitzag weten we, maar niemand weet hoe de stadspoort eruit zag, daar

zijn geen afbeeldingen van. Nu weten we toch een klein beetje meer en ook dat er nog wat van over was. Ook kun je zeggen dat de poort en de stadsmuur stevig gefundeerd was.”

De herinrichting van de Paulus Potterstraat, een van de oudere straatjes van de stad, wordt zorgvuldig opgepakt. Koerman heeft de gemeente voorgesteld om in het stratenpatroon in ieder geval ook de poort en oude stadsmuur terug te laten komen. „Ik hoop dat dat haalbaar is.”

Een hamer met aan de andere kant een bijl.

FOTO ARCHEOLOGIE WEST-FRIESLAND